

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	565
Land:	Irak
Kilde:	Det svenske Regeringskansliet, Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga rättigheter i Irak 2010
Udgivet:	7. juli 2011
Optaget på baggrundsmaterialet:	29. august 2011

REGERINGSKANSLIET

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Irak 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Efter flera decennier av totalitärt styre och väpnade konflikter står Irak inför utmaningen att bygga fred, försoning, respekt för mänskliga rättigheter och förbättrade levnadsvillkor för sitt folk.

Även om situationen för mänskliga rättigheter i Irak har förbättrats, är situationen fortfarande oroande framför allt på grund av bristande säkerhet. Fram till och med november 2010 hade omkring 3 700 personer dödats i olika attentat under året, medan siffran för antalet döda under 2006 enligt vissa källor var närmare 28 000 personer. Attackerna genomförs framför allt av väpnade icke-statliga aktörer för att underminera de statliga institutionerna eller för att skrämma de personer som samarbetar med dessa. Attackerna sker i form av terroristdåd, sekteristiskt våld, attacker mot regeringstjänstemän, politiker, domare, befäl inom säkerhetsstyrkorna, nyckelpersoner inom civila samhället och journalister samt etniska och religiösa minoriteter.

FN har uttryckt oro över anmälningar om övergrepp och bruk av tortyr i irakiska fängelser för att få fram erkännanden, långa perioder av frihetsberövanden utan anklagelser samt överbeläggning och undermåliga förhållanden i fängelserna. I en rapport från ministeriet för mänskliga rättigheter 2009 har antalet rapporterade fall av tortyr ökat från 307 fall 2008 till 547 fall 2009. Det är också oroande att Irak sedan maj 2009 åter verkställer dödsstraff. I samma rapport från ministeriet för mänskliga rättigheter uppges att 144 personer har avrättats sedan maj 2009 och att 1 254 dödsdömda väntar på verkställighet av sina dödsdomar.

Ett viktigt steg framåt för demokratin var det nationella valet i mars 2010 som präglades av pluralism och ett livaktigt deltagande. Valdeltagandet uppgick till 62 procent procent, ett stort antal partier och block deltog och media hade

omfattande bevakning. Kvinnoorganisationerna bidrog till beslutet att minst 25 procent procent av de 325 platserna i parlamentet ska reserveras för kvinnor. Ett visst antal platser har även reserverats för nationella- och religiösa minoriteter.

Det framväxande civila samhället är fortfarande svagt. En ny lagstiftning för frivilligorganisationer har antagits. Även om säkerhetssituationen har förbättrats är MR-försvarare särskilt utsatta.

Den bristande säkerhetssituationen har bidragit till fattigdom, ohälsa och undernäring. Närmare 23 procent procent av landets befolkning lever under fattigdomsgränsen. Infrastrukturen för vatten och sanitet och eltillförsel är undermålig. Smittsamma sjukdomar som diarrésjukdomar och luftvägssjukdomar har ökat särskilt hos barn.

Kvinnor är fortfarande en utsatt grupp. Samtidigt som konstitutionen garanterar kvinnor och mäns lika rättigheter åsidosätts kvinnor i vissa fall genom särskild lagstiftning. Hedersrelaterade brott, våld i hemmet, liksom kvinnlig könsstympning förekommer.

Barn fortsätter likaså att vara en särskilt utsatt grupp. Även om Irak skrivit under barnkonventionen är Iraks barnlagstiftning föråldrad och behöver reformeras. Skolgången för barn är på grund av säkerhetsläget ofta inte regelbunden. Många barn slutar skolan i förtid och utgör en riskgrupp för rekrytering till väpnade grupper. Utbildningssystemet lider fortfarande av konsekvenser av eftersatt underhåll. Lärarnas fortbildning har varit bristfällig och det råder brist på adekvata skollokaler.

Säkerhetssituationen är det största hotet för personer ur etniska, språkliga, religiösa minoritetsgrupper att fritt åtnjuta sina rättigheter. Dödligt våld med religiösa förtecken är alltjämt vanligt förekommande. Under 2010 har våldet främst drabbat shiitiska pilgrimer samt landets kristna minoritet.

Det finns inget förbud i den irakiska lagstiftningen mot sexuella relationer mellan vuxna personer av samma kön. Det finns dock en negativ syn på homosexualitet i det irakiska samhället, varför homo- bi- och transpersoner (HBT) utgör en särskilt utsatt grupp vilken enligt trovärdiga rapporter inte sällan utsätts för våld och övergrepp, till och med mord.

FN uppskattar att det finns omkring 1,5 miljoner internflyktingar i Irak och att en tredjedel av dem lever i tillfälliga bosättningar och under extremt fattiga förhållanden. Drygt 400 000 flyktingar och internflyktingar återvände under 2008 och 2009, enligt FN.

FN arbetar med att främja respekten för mänskliga rättigheter i nära samarbete med regeringen och frivilligorganisationer. Under året har Irak granskats av FN:s Råd för mänskliga rättigheter. Regeringen har under året tagit fram en femårig handlingsplan för mänskliga rättigheter. FN arbetar nära regeringen för genomförandet av denna plan och ger även stöd till arbetet att upprätta en oberoende kommission för mänskliga rättigheter. EU driver genom EU JUST LEX ett omfattande program för att stärka de rättsvårdande myndigheterna och deras förmåga att respektera och skydda mänskliga rättigheter.

Sverige har en samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet 2009-2014 som bland annat är inriktad på demokrati och mänskliga rättigheter. Ett rättighetsperspektiv ska genomsyra alla program inom ramen för samarbetsstrategin, även inom privatsektorn och handelsområdena.

Inom det politiska området har Sverige stött försoningsprojekt och fört samman irakiska representanter från olika grupper kring samtal om viktiga aktuella frågor. Såväl i Sverige som i Irak har vi en fortlöpande dialog och ett djupgående samarbete med irakiska företrädare om mänskliga rättigheter och demokratifrågor, inklusive genom olika konkreta kapacitetshöjande åtgärder.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Irak har ratificerat följande centrala konventioner för mänskliga rättigheter:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, dock inget av de fakultativa protokollen om enskild klagorätt respektive avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*, men inte det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*, (reservation finns avseende art 22).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against women (CEDAW)* (reservationer avseende art 2(f) och (g), art 9 (1) och (2), art 16 samt art 29 (1)), men inte det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* har ratificerats (reservation avseende art 14) samt de

två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter respektive om handel med barn och barnpornografi (reservation finns avseende art 15 i protokollet om barn i väpnad konflikt).

- Sju av ILO:s åtta centrala konventioner, dock inte nr 87 som är en av två ILO-konventioner rörande föreningsfrihet och förhandlingsrätt

Irak har inte ratificerat:

- Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* har inte ratificerats, inte heller det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr. I samband med granskningen av Irak(UPR) i Rådet för mänskliga rättigheter februari 2010, har Irak åtagit sig att ansluta sig till konventionen.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* har inte ratificerats av Irak, inte heller dess fakultativa protokoll. I samband med granskningen av Irak (UPR) i Rådet för mänskliga rättigheter februari 2010, har Irak åtagit sig att ansluta sig till konventionen.
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*). Inledande ratificering gjordes 23 november 2010 av Konventionen mot påtvingade försvinnanden.
- Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees*, samt det tillhörande protokollet från 1966 har inte ratificerats.
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Irak har under 2010 granskats av FN:s råd för mänskliga rättigheter (Universal Periodic Review - UPR). Samråd genomfördes med det irakiska civila samhället inför rapporteringen. Ett stort antal av de rekommendationer som framfördes under granskningen har accepterats av Irak. Vissa rekommendationer ska dessutom studeras ytterligare av Irak, till exempel möjligheten att återuppta moratoriet när det gäller dödsstraff.

Generalsekreterarens särskilda representant för internflyktingar besökte Irak hösten 2010. I samband med FN:s råd för mänskliga rättigheters granskning av Irak framförde irakierna en öppen inbjudan till samtliga specialrapportörer att besöka landet. FN stödjer regeringen i detta arbete och förberedelser pågår för en formell inbjudan från regeringen till specialrapportörerna för tortyr, minoriteters rättigheter och för kvinnors rättigheter för ett gemensamt besök.

Iraks regering samarbetar löpande med FN:s stödmission för Irak, UNAMI. Lagstiftning om en oberoende kommission för mänskliga rättigheter antogs 2008. Processen för dess implementering har påbörjats. Val av ledamöter till MR-kommissionen har försenats bland annat på grund av att parlamentet inte sammankallats då regeringsbildningen efter valet dragit ut på tiden. Den i november 2010 nyutnämnde talmannen har uppgett att MR-kommissionen kommer att ges prioritet.

I samband med granskningen av Irak i rådet för mänskliga rättigheter har Irak åtagit sig att utarbeta en femårsplan för att främja respekten av mänskliga rättigheter.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Rätten till liv garanteras i artikel 15 i Iraks konstitution. Över 100 000 personer har enligt vissa källor emellertid dödats i Irak mellan 2003 och slutet av november 2010. Vid en jämförelse mellan situationen under 2006 och 2010 har situationen definitivt förbättrats. Under perioden 1 januari-23 november 2010 dödades omkring 3 650 personer. Denna siffra kan jämföras med statistik från 2006 när våldssituationen var som värst och cirka 28 000 personer dödades. Det ska emellertid betonas att säkerhetsläget varierar mycket mellan olika delar av landet och ibland mellan olika delar av samma stad.

Attacker genomförs av icke-statliga väpnade aktörer för att underminera de statliga institutionerna eller som ett sätt att straffa personer som arbetar med dessa. Dessa attacker sker i form av terroristdåd, sekteristiskt våld, attacker mot regeringstjänstemän, politiker, domare, befäl inom säkerhetsstyrkorna, nyckelpersoner inom civilsamhället och journalister samt etniska och religiösa minoriteter. Dåd av detta slag utgör ett ständigt hot mot rätten till liv i Irak.

Under 2009 och 2010 har det skett flera urskillningslösa attacker mot välbesökta områden utanför kaféer och restauranger och mot moskéer och kyrkor. Statens mekanismer att garantera individens skydd är inte tillräckliga, även om särskilda säkerhetsåtgärder har erbjudits efter attacker mot moskéer och kyrkor. Åtskilliga attacker med vägbomber, explosiva ämnen i eller på bilar samt attacker som utförs av krypskyttar rapporteras.

Enligt konstitutionens artikel 37 är alla former av psykisk och fysisk tortyr och omänsklig behandling förbjudna. Sedan 2008 har Irak vidtagit åtgärder för att förbättra situationen i fängelserna och för att avskaffa bruket av tortyr. Trots detta är tortyr inte ovanligt för att åstadkomma erkännanden. Det förekommer även trovärdiga uppgifter om att människor hålls frihetsberövade under långa perioder utan anklagelser, att förhållandena i fängelserna är undermåliga, och att det råder allvarlig överbeläggning i fängelserna.

Regeringen har vidtagit olika åtgärder för att söka stävja bruket av tortyr. Ministeriet för mänskliga rättigheter har inlett ett system för uppföljning av situationen i fängelserna och inom arresteringslokaler. Ministeriet för mänskliga rättigheter har i sin rapport om situationen i fängelserna för 2009 registrerat bruket av tortyr och har angivit att antalet rapporterade fall har ökat från 307 fall 2008 till 547 fall 2009. Det är möjligt att ökningen beror på ökad vaksamhet vad gäller förekomst av tortyr, eftersom regeringen tidigare inte haft något system för rapportering av övergrepp. Mörkertalet är svårt att uppskatta.

I Irak var närmare 42 000 personer frihetsberövade i mitten av 2009 av vilka cirka 13 174 fall var dömda. Det innebär att närmare 29 000 var frihetsberövade utan någon rättegång. 29 130 frihetsberövade fanns i fängelser som irakierna ansvarade för, 9 750 i fängelser som administrerades av de amerikanska styrkorna i Irak (USF-I) och 2 863 i fängelser i den irakiska kurdiska regionen. Antalet frihetsberövade i fängelser som administrerades av amerikanska styrkor minskade betydligt under 2010. Dessa samlades under 2010 på anstalten Camp Cropper och överlämnades till irakierna den 15 juli 2010. 200 frihetsberövade på Camp Cropper kvarhölls dock i de amerikanska styrkornas förvar.

I Irak finns ett stort antal arrester och fängelser som lyder under olika myndigheter såsom försvarsministeriet, inrikesministeriet och justitieministeriet. Ungdomsbrottslingar är frihetsberövade på anstalter som lyder under arbets- och socialministeriet.

Enligt irakisk lag ska den irakiska regeringen skydda frihetsberövade från alla typer av ofrivilliga försvinnanden. Ministeriet för mänskliga rättigheter har därför under 2009 tagit initiativ till att skapa en databas, där de frihetsberövade är registrerade och där samtliga förflyttningar till arrester och fängelser ska registreras. Under perioden 2005-2009 uppgavs 83 frihetsberövade personer som försvunna inom fängelser.

Det faller på det allmänna åklagarämbetet att bereda och lagföra misstänkta övergrepp av frihetsberövade personer. Ministeriet för mänskliga rättigheter ansvarar inom regeringen för att uppmärksamma missförhållanden i fängelserna. Under 2009 har ministeriet gjort 169 inspektioner tillsammans med parlamentets kommitté för mänskliga rättigheter. Sedan 2006 har ministeriet för mänskliga rättigheter arbetat med att försöka skapa en kultur av respekt för mänskliga rättigheter bland annat genom att inrätta kommittéer för mänskliga rättigheter inom inrikes-, försvars-, justitie-, hälso-, utbildnings-, arbets- respektive utrikesministeriet.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet i Irak suspenderades av CPA (Coalition Provisional Authority) 2003. Det återinfördes dock av den irakiska övergångsregeringen 2004, och kan användas mot brott mot nationell säkerhet, mord, skapande av fara mot befolkningen, attacker mot olika former av transporter, kidnappning och narkotikahandel. Lagen mot terrorism Nr 13 från 2005 definierar terrorism som ”en kriminell handling som genomförs av en person eller organiserad grupp vars mål drabbar individer eller grupper av individer, en grupp, eller regering eller en frivilligorganisation och som skadar offentlig eller privat egendom med syfte att underminera säkerhet, stabilitet och nationell enhet, genom att terrorisera, hota eller skrämna offentligheten eller genom att skapa panik för att uppnå sina terroristiska mål.” Lagen anger också att terrorism kan straffas med döden. Mellan augusti 2007 och april 2009 verkställdes inga dödsdomar, men dessa återupptogs i maj 2009.

Ministeriet för mänskliga rättigheter uppger i sin rapport om fängelserna att 2009 avrättades 124 personer varav 4 var kvinnor. Sedan maj 2009 fram till augusti 2010 anges att 144 personer ska ha avrättats. Enligt ministeriets rapport väntar 1 254 på verkställandet av dödsdomar. Avrättning sker genom hängning.

Presidenten ska ge medgivande till verkställighet av dödsdomar. President Talabani har dock uttalat ett personligt motstånd mot dödsstraffet och har under 2010 delegerat uppgiften till de båda vicepresidenterna.

FN uttryckte den 6 maj 2009 oro över att Irak återupptagit verkställighet av dödsstraff, samtidigt som det irakiska rättssystemet inte kan garantera rättssäkra processer tillräckligt. FN rekommenderade irakiska regeringen att återinföra moratorium av dödsstraffet i avvaktan på en revision av straffrättslagstiftningen och av lagen om rättegångsordning i brottsmål i enlighet med FN:s generalförsamlings resolution 62/149.

EU har under 2009 och 2010 vid flera tillfällen uppvaktat Iraks regering om dödsstraffet och uppmanat Irak att omedelbart införa ett moratorium och att avstå från att verkställa dödsdomar. I Irak är dödsstraffet en okontroversiell fråga som har ett brett stöd bland befolkningen. I december 2007 och 2008 röstade Irak mot de av FN:s generalförsamlings resolutioner om att införa världsomfattande moratorium av dödsstraff.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Enligt den irakiska konstitutionens artikel 15 har varje individ rätt till liv och säkerhet. Individens frihet och värdighet ska enligt artikel 37 säkerställas och staten ska garantera individens skydd mot själsligt, politiskt och religiöst tvång. Rätten till rörelsefrihet, att resa och bosätta sig fritt i eller utanför Irak

garanteras enligt konstitutionens artikel 44. Olaga frihetsberövanden är förbjudna enligt konstitutionens artikel 19:12.

Godtyckliga frihetsberövanden utgör trots det ett allvarligt problem i Irak. Amnesty International rapporterade under 2010 att 30 000 personer satt frihetsberövade utan formella anklagelser eller rättegång. Vidare konstaterade Amnesty att tusentals personer fortsatt var frihetsberövade trots att det fanns beslut om att de skulle släppas.

Internationella organisationer såsom FN och Internationella Röda Korset, liksom vissa enskilda organisationer, har under 2010 fått förbättrade möjligheter att besöka fängelserna. Samråd hålls med ministeriet för mänskliga rättigheter som fungerar som kontaktpunkt till fängelsemyndigheterna.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Enligt Iraks konstitution artikel 19 ska den dömande makten vara oberoende och ingen makt ska stå över denna förutom lagen. Endast lagen ska reglera brott och straff. En anklagad ska anses oskyldig intill dess denne dömts i en rättvis rättegång. Retroaktiv lagstiftning är förbjuden enligt konstitutionens artikel 19, men tillåts om särskilda lagar, dock inte inom straffrätten och skatterätten, så föreskriver.

Irak står inför stora utmaningar vad gäller reformering av rätts- och fängelsesystemet. FN:s specialrapportör för domares och advokaters oberoende har 2007 påtalat allvarliga brister vad gäller den irakiska högsta domstolens rättegångsförfarande. Denne påtalade även brister vad gäller rätten att ställas inför rätta inför en oberoende och opartisk domstol och rätten att ha tillgång till ett tillfredsställande försvar.

FN:s sändebud i Irak uppmanade regeringen att inte verkställa dödsdomar som följde på domar som stod i strid med internationell standard för mänskliga rättigheter. I praktiken bygger det rättsliga systemet på erkännanden snarare än på annan bevisföring, särskilt i samband med anklagelser för terrorism och annan grov kriminalitet.

Fortfarande utsätts domare och advokater, ministrar, religiösa ledare, stamledare, ledare i provinsråden, politiker och nyckelfigurer inom civila samhället för riktade attacker av väpnade grupper i syfte att underminera de statliga institutionerna eller för att straffa de personer som arbetar med dem.

I Transparency Internationals sammanställning över de mest korruptionsbelastade länderna i världen ligger Irak på 175:e plats av 180 länder. Irak har dock etablerat en institution för att samordna olika myndigheters

insatser för att bekämpa korruption. Under 2010 har även en anti-korruptionsstrategi tagits fram.

7. Straffrihet

Sedan den USA-ledda invasionen har Iraks regering gjort stora ansträngningar för att återuppbygga de statliga institutionerna. Samtidigt återstår stora utmaningar. I UNAMI:s strategi för 2008-2010 anges att straffrihet är utbrett, och att tillgång till rättvisa i stor utsträckning är frånvarande på grund av rädsla för repressalier, brist på kapacitet inom rättsstatens institutioner, korruption och bristande medvetenhet om ansvarsskyldighet och dess mekanismer. Mekanismer som stärker tjänstemännens ansvarsskyldighet, förbättrar soliditeten och bekämpa korruptionen inom alla nivåer måste etableras.

De statliga institutioner som ansvarar för att implementera rättsstatens principer har stora behov vad gäller resurser och kapacitetsutveckling. Samordning mellan nyckelorganisationer är en utmaning liksom säkerheten för domare. Sedan 2003 har omkring 40 domare dödats. Allmänhetens förtroende för polis och för rättssystemet är svagt, och en föråldrad lagstiftning liksom förseningar i genomförandet av reformer av rättssystemet underminerar Iraks möjligheter att uppfylla dess internationella åtaganden. Säkerhetshot gör det svårt för parterna, vittnen, advokater och domare att fysiskt vara närvarande i rätten. Svårigheten att få vittnen att inställa sig i domstol är en av de största bristerna för att kunna åstadkomma en rättvis rättegång inom acceptabel tid, eftersom de är rädda för att ta sig till och framträda i rätten.

Det finns ännu inte något vittnesskyddsprogram i Irak, men ett sådant håller på att utarbetas. Polismyndigheten uppger att de tills vidare försöker skydda offer och vittnen med de medel de har, vilka vid svårare hot dock ofta är otillräckliga.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Den irakiska konstitutionen garanterar yttrande- och pressfrihet, men begränsar den samtidigt genom en oklar formulering kring allmän säkerhet och moral ("does not violate public order and morality"). Vagheten i texten lämnar dörren öppen för godtyckliga tolkningar som kan få konsekvenser för skyddet av rätten till yttrandefrihet och kan ge regering och myndigheter möjlighet att utöva godtycklig censur samt skapa restriktioner för media.

Ett svagt civilt samhälle och bristande kapacitet hos irakiska medier försvårar dessutom människors möjligheter att kräva sina rättigheter. Civila samhällsorganisationer, fackföreningar och arbetsgivarorganisationer har begränsad förmåga att involvera irakier i den offentliga debatten. Irakisk media tenderar att representera specifika intressen eller personer snarare än att stå för en oberoende rapportering av den politiska diskursen.

Beväpnad milis och sektaristiska grupper utgör dock ett av de allvarligaste hoten mot yttrande- och föreningsfriheten. Människorättsaktivister och fackföreningsledare som offentligt står upp för mänskliga rättigheter utsätter sig för allvarliga risker. Kvinnorättsorganisationer är också särskilt utsatta då de anses undergräva sociala och kulturella normer.

Reportrar utan gränser 2010 års pressfrihetsindex rankar Irak på 130:e plats. Irak fortsätter att vara ett av de farligaste länderna i världen för journalister även om antalet dödade per år har gått ned sedan 2007. Under 2010 har enligt uppgift sex journalister dödats. Under hela perioden 2003-2010 har 225 journalister och anställda inom media dödats och pressfrihetsorganisationen Committee to Protect Journalists (CPJ) konstaterar 140 fall där mordet är direkt kopplat till journalistisk verksamhet. Kidnappning och dödshot förekommer också och enligt svenska Reportrar utan gränser är Irak det land där flest antal journalister hållits frihetsberövade.

FN:s specialrapportör för åsikts- och yttrandefrihet, Frank la Rue, uttryckte inför FN:s generalförsamling 2010 en djup oro över att mord på journalister i stort sett åtnjuter total strafffrihet. Detta är ett globalt problem, men han konstaterar att Irak har högst antal ouppklarade mord på journalister i proportion till landets befolkning.

FN:s Råd för mänskliga rättigheter har bland annat uppmanat regeringen att se till att yttrandefriheten garanteras och skyddas i lag och av irakiska domstolar. Vidare påkallades ansvarsutkrävande vad gäller trakasserier och övergrepp mot journalister. Internationella pressfrihetsorganisationer har lyft upp ett flertal fall som pekar på brott mot yttrandefriheten och pressfrihetsprinciper. Pressfrihetsorganisationer uttrycker också oro för en ökad spänning mellan Kurdistan Regional Governmentss (KRG) säkerhetsstyrkor och media i Kurdistan.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Enligt konstitutionen ska Irak vara ett fritt och demokratiskt land, där demokratin ska vara en förutsättning för skydd av mänskliga rättigheter. Åsikts-, tanke- och samvetsfrihet garanteras enligt konstitutionens artikel 42. Rätten att bilda och ansluta sig till föreningar och politiska partier garanteras i artikel 39.

Fria och demokratiska val utgör en grund för att medborgarna aktivt ska kunna delta i politiska beslut. Ett stort antal partier har etablerats efter 2003. 2005 hölls landets första nationella parlamentsval. Cirka 12 miljoner av omkring 15,5 miljoner röstberättigade deltog, och det första parlamentet med 275 valda

representanter inrättades. Deltagandet beräknades uppgå till 75-76 procent. Kvinnor höll 73 platser av de 275 platserna i parlamentet 2009.

I mars 2010 hölls nationella val för andra gången, 512 partier ställde upp.

I anslutning till valet i parlamentet utökades parlamentet till 325 platser. 25 procent procent av platserna är kvoterade för kvinnor. Det officiella valdeltagandet beräknades preliminärt till 62 procent och omkring 12 miljoner röstberättigade uppskattas ha deltagit. Deltagandet var procentuellt sett lägre än vid parlamentsvalet 2005, men högre än valdeltagandet vid provinsvalet februari 2009, då valdeltagandet var 51 procent. Det lägre procentuella valdeltagandet vid parlamentsvalet 2010 kan förklaras med att hela 4 miljoner röstberättigade har tillkommit sedan parlamentsvalet 2005. Jämfört med förra parlamentsvalet 2005 var valdeltagandet denna gång mer jämnt fördelat över provinserna. Parlamentsvalet 2005 bojkottades mer eller mindre av landets sunnimuslimer. Ett minskat procentuellt valdeltagande totalt balanseras därför av en tydlig breddning och förutsättningar för ett mer representativt parlament.

Efter valet 2010 följde en utdragen regeringsbildningsprocess och först efter drygt åtta månader kunde regeringsbildningen påbörjas. Kampen gällde framför allt premiärministerposten och maktdelningen inom den nya regeringen. I skrivande stund är processen inte helt klar, men såväl talman som president har valts och den sittande premiärministern Nouri al-Maliki har inlett arbetet med att bilda regering.

Irak beräknas ha cirka 350 enskilda organisationer som arbetar med MR-frågor inklusive kvinno- och barnrättsorganisationer. Det civila samhället är dock fortfarande svagt och samordningen mellan organisationerna bristfällig. De flesta av dem har etablerats efter 2003. Även om säkerhetssituationen har förbättrats de senaste åren är MR-försvare särskilt utsatta inte minst de som arbetar med kvinnofrågor, fackföreningsledare och journalister.

I Irak finns ett fåtal internationella organisationer. På grund av den aktuella säkerhetssituationen begränsas FN och andra internationella aktörers möjligheter att arbeta i vissa delar av landet.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Artikel 22 i konstitutionen anger att arbete är ”en rättighet för alla irakier för att garantera dem en anständig tillvaro.” Den gällande arbetslagstiftningen är emellertid från 1987. Denna lag tillåter fackföreningar endast för anställda inom den privata sektorn dock inte inom den offentliga sektorn. Ett utkast till ny lagstiftning finns som kommer att tillåta fackföreningar även inom den offentliga sektorn. Troligtvis kommer den nya lagstiftningen att kunna antas först sent 2011. Även om fackföreningar och handelsföreningar formellt är

oberoende har fackföreningar gjort ILO uppmärksamt på att statlig inblandning förekommer i dessa organisationer.

Arbetslösheten uppgår till mer än 15 procent. Över 26 procent av unga män i arbetsför ålder (15-29 år) och 32,5 procent av unga kvinnor är arbetslösa. En av tre män mellan 20-24 år är arbetslös. Endast 13 procent av kvinnorna arbetar. Arbetslösheten bland framför allt unga män utgör förutom ett ekonomiskt problem ett säkerhetsproblem, och de utgör bland annat en målgrupp för rekrytering till extrema islamistiska grupper.

ILOs Expertkommitté uttryckte 2009 sin förhoppning om att det ska vara möjligt för fackföreningar i Irak att inom en nära framtid kunna utöva sina rättigheter inklusive rätten till kollektiva förhandlingar.

Irak har ratificerat sju av ILO:s åtta centrala konventioner (de så kallade ”core labour standards”) om mänskliga rättigheter:

- Förbud mot tvångsarbete (konventionerna nr 29 och 105)
- Förbud mot barnarbete (konventionerna nr 138 och 182)
- Icke-diskriminering i arbetslivet (konventionerna nr 100 och 111)
- Föreningsfrihet och förhandlingsrätt (konventionen nr 98) dock ej konventionen 87.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Rätten till hälsa garanteras enligt konstitutionens artiklar 30 och 31. Någon allomfattande trovärdig statistik beträffande hälsoläget i Irak är mycket svår att få fram. Decennier av väpnad konflikt och sanktioner, sekteristiskt våld och terroristattacker har bidragit till en mycket oroande hälsosituation. Situationen har bidragit till fattigdom, ohälsa och undernäring.

Generellt kan konstateras att levnadsstandarden, inklusive hälsoläget, i norra Irak (Kurdistan) är bättre än i övriga delar av landet. Samtidigt är denna del av Irak ett av världens mest minerade områden, vilket gör den lantbrukande befolkningen mycket utsatt.

I de södra och centrala delarna av landet är hälsosituationen fortsatt otillfredsställande. Speciellt gäller detta sårbara grupper som barn och ammande mödrar. Hälsoläget för barn är överlag dåligt (jfr under punkt 15). Hälsosystemet är centraliserat och fokuserat på sjukhusvård och behöver reformeras. Det finns ett stort behov av utbyggnad av primärhälsovård och många läkare har valt att lämna landet. Före 2003 fanns 34 000 läkare medan antalet registrerade läkare 2008 hos hälsoministeriet uppgick till 19 334. WHO anger att de flesta av Iraks 1 700 statliga sjukhus behöver restaureras, ledningsstrukturer och administration förstärkas samt att tillgång till medicinsk

utrustning och läkemedel behöver förbättras. Vatten- och sanitetsinfrastrukturen är eftersatt och i behov av upprustning..

Ett omfattande arbete för att förbättra hälsoläget pågår av såväl FN som Världsbanken samt enskilda organisationer genom ett nära samarbete med hälsoministeriet och andra berörda ministerier. Den största begränsningen för insatserna utgörs av att säkerhetsläget på sina håll är instabilt och därmed svårt för externa parter i Irak att röra sig fritt.

12. Rätten till utbildning

Irak har obligatorisk skolgång från 6 till 12 år, men utbildningssystemet står inför omfattande utmaningar. Ministeriet för flykting- och migrationsfrågor har uppgivit att 30 procent av alla lärare, läkare, apotekare och ingenjörer flytt från landet mellan 2003 och 2007. Emellertid finns det uppgifter som tyder på att en del av de lärare som flydde landet börjat återvända. Den irakiska regeringen har höjt lärarlönerna, vilket har bidragit till att antalet lärare ökat.

Lärarnas fortbildning har varit bristfällig och även om läroplaner har moderniserats har det traditionella centralstyrda systemet bestått. Bristen på reparationer och nybyggnation har lett till stor brist på adekvata skollokalerna. Endast 15 800 skolor för grundskolan finns av de 19 000 som behövs. Bristen på fungerande vatten- och avloppssystem i skolorna uppges också vara ett stort problem.

Cirka 87 procent av pojkar och 82 procent av flickor är inskrivna i skolan i urbana områden, medan andelen på landsbygden uppskattas vara lägre. Många föräldrar är på grund av säkerhetsläget rädda att skicka sina barn till skolan, detta gäller särskilt flickor, vilket gör att dessa inte regelbundet går i skolan. Endast 25 procent går i gymnasium och endast 10 procent avslutar gymnasiet.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Bristen på säkerhet liksom fattigdom, arbetslöshet, bristande infrastruktur för vatten och avlopp, otillräcklig elförsörjning och det bristfälliga utbildningssystemet bidrar till psykisk och fysisk ohälsa. Även om säkerhetssituationen har förbättrats sedan 2006-2007 är bristen på säkerhet fortfarande ett problem (se kap 3). Närmare 23 procent av Iraks befolkning lever under fattigdomsgränsen. Irak definierar fattigdomsgränsen till 2,2 USD per person/dag.

Den irakiska ekonomin bygger till 90 procent på inkomsterna från oljan. Man har försökt åstadkomma social stabilitet genom att en del av dessa inkomster har använts för att bygga fred och bekosta löner inom den offentliga sektorn. Omkring 50 procent av befolkningen finns på offentliga sektorns lönelistor.

En ökning av oljeproduktionen förväntas ta fart under 2012. En av de viktigaste frågorna för landet kommer att vara att hantera oljeinkomsterna och bygga en sund ekonomisk utveckling. Ekonomin i övriga sektorer behöver reformeras för att kunna skapa en bred bas och sunda förutsättningar för ökad sysselsättning

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Enligt konstitutionen råder jämlikhet inför lagen utan någon diskriminering på grund av kön. Irak har ratificerat internationella instrument på området och har en lagstiftning som bland annat garanterar kvinnors lika rätt till utbildning, hälsa, arbete och ägande inklusive sex månaders föräldraledighet med full lön.

Lagar förekommer emellertid som begränsar kvinnors lika rättigheter. Enligt art 41 i brottsbalken har en make rätt att ”disciplinera” sin maka. Art 393 anger våldtäkt inom äktenskapet som en privat angelägenhet och stipulerar inget minimistraff. Art 409 begränsar straffet för hedersrelaterade mord på sin maka till ett straff under 3 år. Art 377 exkluderar män från straff i samband med äktenskapsbrott om det inte skedde i hemmet, eller om han kan bevisa att han inte visste om att kvinnan var gift. Samtidigt betraktas kvinnors otrohet som kriminell.

Hedersrelaterade brott och våld i hemmet förekommer i Irak. Av rädsla för repressalier är det många som inte anmäler dessa brott. Strafffrihet är vanligt förekommande. Den kurdiska regionledningen har emellertid deklarerat att brott som är hedersrelaterade inte ska utgöra grund för strafflindning. Trots detta finns uppgifter från FN som gör gällande att att 228 fall av våld mot kvinnor förekommit i den kurdiska regionen under andra halvåret 2010. Ett steg i rätt riktning i kampen mot våld mot kvinnor är att FN under samma period har uppgifter om 545 fällande domar för våld mot kvinnor. Kurdiska hälsoministeriet har uppgivit att 41 procent av kvinnorna är omskurna. Till stöd för kvinnor utsatta för övergrepp har enskilda organisationer etablerat skyddat boende såväl i irakiska kurdiska regionen som i Bagdad.

Kvinnoministeriet rekommenderade 2008 Justitieministeriet att avskaffa artiklarna 41, 377 och 409 i brottsbalken. Dessa sändes i december 2009 till det Islamska rådet (Shura Council). Enligt uppgift har Justitieministeriet därefter motsatt sig ändringar av art 409 och konstaterat att artikeln i nuvarande omfattning är i enlighet med irakisk kulturell praxis. Ett lagförslag är lagt om stöd till kvinnor utan någon inkomst och förväntas röstas igenom i parlamentet.

15. Barnets rättigheter

Irak har ratificerat Konventionen om barnets rättigheter (reservation finns avseende art 14) och de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter respektive om handel med barn och barnpornografi (reservation finns avseende art 15 i protokollet om barn i väpnad konflikt). Iraks barn- och ungdomslagstiftning är från 1983 och behöver reformeras i linje med Iraks internationella åtaganden. Särskilt angeläget är att höja straffrättsåldern till 18 år samt att åldern för skolplikt höjs från 12 till 18 år. I enlighet med barnkonventionen bör barn- och ungdomslagstiftning bygga på principen om ”barnets bästa”.

Att få tillgång till grundläggande samhällsservice är en utmaning för hela samhället men har särskild betydelse för barns hälsa. Bristen på skollokaler och brist på fortbildning för lärare inverkar menligt på hela skolundervisningen. Många barn slutar skolan i förtid och de och andra utsatta barn kan utgöra målgrupper för rekrytering till väpnade grupper. Det finns trovärdiga rapporter om att kvinnor och barn utsätts för sexuellt våld, tvångsäktenskap, hedersrelaterade brott. Handel med barn förekommer.

Det finns ingen aktuell statistik över hur många barn som är frihetsberövade i Irak. Uppgifter finns dock att 900-1350 barn var frihetsberövade 2007. Enligt ’Prisoners Association for Justice’ fanns frihetsberövade barn mellan 13 och 17 år anklagade för att stödja miliser och upprorsmakare. I fängelser, häkten och på polisstationer under kontroll av Iraks säkerhetsstyrkor torteras och misshandlas fångar, inklusive barn. Minor som finns på mer än 4000 olika ställen i Irak är ett hot mot barn.

Det finns ett barnrättsnätverk, ’Iraq Child Rights Network’ (ICRN), som samordnar organisationer som arbetar med barns rättigheter. Syftet med barnrättsnätverket, som stöds av UNICEF och Rädda barnen, är bland annat att samordna och arbeta med myndigheter för att verka för att lagarna i Irak överensstämmer med humanitära standarder och baserar sig på internationella konventioner. Det finns inget organ på nationell nivå eller regeringsnivå som ansvarar för samordning och policy när det gäller barnfrågor. Det finns inte heller någon nationell plan som särskilt inriktad på barns rättigheter.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Det finns en rad olika etniska minoriteter i Irak. Vid sidan av de större grupperna, shiamuslimer, sunnimuslimer och kurder, tillhör uppskattningsvis omkring 5-10 procent av befolkningen etniska, nationella eller religiösa minoritetsgrupper såsom bland annat olika kristna grupper (kaldéer, assyrier, syrianer, armenier), turkmener, shabaker, yezidier, mandéer/sabéer, feili-kurder, bahaier, statslösa palestinier, romer, kakaier, circassier och en mycket

liten grupp judar. Islam är enligt konstitutionen Iraks officiella religion men konstitutionen garanterar religionsfrihet för alla irakier inklusive de religiösa minoriteterna att fritt utöva sin religion.

Arabiska och kurdiska är officiella språk i Irak, Dessutom har turkmenska och syrianska/assyriska (syriac, en arameisk dialekt) officiell status i administrativa enheter i områden där dessa grupper utgör en betydande del av befolkningen. Konstitutionen garanterar också rätten till utbildning på eget språk, exempelvis turkmenska, armeniska, syriac inom statliga utbildningsinstitutioner, i enligt med vissa riktlinjer, eller valfritt språk i privata institutioner. Enligt konstitutionen får ingen irakier diskrimineras på grundval av etnisk, nationell eller religiös tillhörighet. I parlamentet är åtta platser från tre provinser vikta åt minoriteter; fem platser för kristna grupper och en plats vardera åt yezider, mandeér/sabéer och shabaker, efter en förändring i vallagen för något år sedan.

Den i vissa delar av landet instabila säkerhetssituationen är det största hotet mot att personer ur etniska-, språkliga- och religiösa minoritetsgrupper att fritt, och i trygghet ska kunna åtnjuta sina rättigheter enligt konsitutionen. Även om hot, trakasserier, kidnappning, våld, mord och terroristdåd kan drabba alla irakier är personer ur minoritetsgrupperna särskilt utsatta. Många minoritetsgrupper lever i delar av Irak där säkerhetssituationen är sämre än i övriga landet, såsom Bagdad och Mosul, eller i de omtvistade områdena i provinserna Tamim (Kirkuk) och Ninveh. Minoritetsgrupperna blir en del av den politiska konflikten mellan andra större grupper med en ökad utsatthet som följd. Minoritetsgrupperna är överrepresenterade bland Iraks flyktingar, inom och utanför landet.

Dödligt våld med religiösa förtecken har under 2010 främst drabbat shiitiska pilgrimer (shiiter tillhör majoritetsbefolkningen i Irak) och den kristna minoriteten. Förutom kidnappningar och mord på enskilda kristna irakier i främst Mosul har också större attentat mot kristna irakier ägt rum, bland annat bomber mot bussar med kristna på väg till universitetet i Mosul den 2 maj och en attack mot en kyrka i Bagdad den 31 oktober, ett dåd som krävde omkring 60 människoliv. Regeringsföreträdare har fördömt dessa dåd och regelbundet uttalat sig till stöd för Iraks minoritetsgrupper. Regeringen har tagit steg för att öka säkerheten kring bland annat kyrkor.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Det finns inget förbud i den irakiska lagstiftningen mot sexuella relationer mellan vuxna personer av samma kön. Den irakiska brottsbalken från 1969, vilken reviderats vid ett flertal tillfällen sedan 2003 innehåller emellertid flera artiklar som skulle kunna användas mot homosexuella, bisexuella och transpersoner(HBT). Iraks konstitution från 2005 tar inte uttryckligen upp

frågan om diskriminering på grundval av sexuell läggning eller homosexuellas, bisexuellas och transpersoners fri- och rättigheter.

Det finns en allmänt negativ syn på homosexualitet i det irakiska samhället varför HBT-personer utgör en utsatt grupp. Trovärdiga rapporter vittnar om att homosexuella män, eller män som uppfattats som feminina, blivit utsatta för hot, utpressning, attacker och mord. Dessa mord har ibland också föregåtts av tortyr utförts av olika milisgrupper med religiösa förtecken. Det finns inga uppgifter om att någon arresterats och dömts för en sådan kränkning av de mänskliga rättigheterna. Många familjer uppfattar homosexualitet, eller män som uppfattas som feminina, som något skamligt varför det också kan finnas en koppling mellan HBT-personer och brott med hedersrelaterade inslag.

18. Flyktingars rättigheter

FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) uppskattar att det finns omkring 1,5 miljoner internflyktingar i landet, av vilka en tredjedel lever i tillfälliga bostäder under extremt fattiga förhållanden. UNHCR har registrerat att det finns 230 000 irakier i Syrien, Jordanien och andra grannländer. Siffran torde dock vara mycket högre, eftersom de flesta irakiska flyktingar i grannländerna inte registrerat sig hos UNHCR. Världsländernas egna siffror är betydligt högre. Enligt UNHCR:s uppskattning återvände omkring 426 090 flyktingar och internflyktingar under 2008 och 2009. Av dessa är 15 procent irakiska flyktingar och resten internflyktingar och 90 procent återvände till Bagdad och Diyala.

Irak har inte ratificerat Flyktingkonventionen, och det tillhörande protokollet från 1966, men står likväl värd för omkring 40,000 flyktingar. Det handlar främst om palestinier eller kurder från Iran och Turkiet. Irak samarbetar med FN:s flyktingkommissariat till förmån för dessa flyktingar.

Med avsikten att underlätta för ett återvändande förser den irakiska regeringen, i enlighet med order 262, registrerade flyktingfamiljer som återvänder med ett bidrag omkring 5900 svenska kronor. Premiärminister al-Maliki utfärdade 2008 order 101, som bland annat syftade till att återbörda eller ersätta förlorade bostäder till personer som flytt från Bagdad, för att underlätta ett återvändande till staden. Detta dekret utsträcktes under 2009 också till att innefatta provinsen Diyala där den irakiska regeringen samarbetar bland annat med UNHCR inom ramen för ett återvändandeprojekt, det så kallade Diyala-initiativet. UNHCR bedriver ett aktivt arbete över hela Irak, i samarbete med bland annat irakiska utrikesministeriet, ministeriet för tvångsförflyttade och migration och inrikesministeriet, till stöd för internflyktingar. Även International Organisation for Migration (IOM) har aktiva program för återvändande.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Irak har inte undertecknat konventionen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning inte heller dess tilläggsprotokoll, men Irak har i samband med sin granskning i FN:s råd för mänskliga rättigheter åtagit sig att ratificera konventionen. I art 32 i Iraks konstitution anges att: ”Staten ska ansvara för personer med funktionsnedsättning och de personer med särskilda behov och ska säkra deras rehabilitering för att återanpassa dem i samhället, och detta ska vara reglerat i lag.”

På grund av årtionden av konflikter, terroristattacker och den stora mängden rester av vapen och minor från kriget har många irakier drabbats av funktionsnedsättningar. Irakiska alliansen av organisationer som arbetar med personer med funktionsnedsättningar bedömer att det finns cirka tre miljoner personer med funktionsnedsättningar i Irak.

Organisationerna för personer med funktionsnedsättning är mycket aktiva och bedriver en viktig verksamhet för främjande, lobbying, utveckling av policy och regelverk med stöd från regeringen, internationella enskilda organisationer, civila samhällets organisationer och FN. I parlamentet behandlas för närvarande ett förslag om inrättandet av en särskild institution som ska främja och tillvarata rättigheterna för personer med funktionsnedsättningar.

Social- och arbetsministeriet driver särskilda program för personer med funktionsnedsättningar och ger fortlöpande ekonomiska bidrag till omkring 50 000 irakier med funktionsnedsättningar. Internationella Röda Korset driver 12 rehabiliteringscentra för personer med funktionsnedsättningar och protesverkstäder. Tillgången till dessa är emellertid begränsad på grund av säkerhetsproblem och brist på transporter.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det civila samhället i Irak är svagt och samordningen mellan organisationerna underutvecklad. I Irak finns dock cirka 350 frivilligorganisationer som arbetar med att främja och stärka respekten för mänskliga rättigheter. Nätverk som samordnar kvinnoorganisationerna och organisationerna för barns rättigheter finns och verkar för att sätta ökad press inom specifika områden. En av de viktigaste prioriteringarna för kvinnorörelsen är att kvinnor och kvinnogrupper ska kunna delta i politiska dialoger för att kunna bidra till att stärka demokratin och fredsbyggandet i Irak.

En lag som reglerar frivilligorganisationernas arbete har antagits. Frivilligorganisationerna bygger sitt arbete till skydd för medborgarnas rättigheter på bland annat konstitutionen, FN:s konventioner för mänskliga

rättigheter, och FN-resolutionerna 1325 och 1612 för kvinnors och barns rättigheter i väpnad konflikt.

Dialogen mellan regeringen och det civila samhällets organisationer är relativt svag. Ett viktigt samarbete har dock påbörjats exempelvis mellan ministeriet för mänskliga rättigheter och frivilligorganisationer.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

FN:s kontor för mänskliga rättigheter i Irak arbetar inom ramen för FN-missionen UNAMI med att främja respekten för mänskliga rättigheter i nära samarbete med regeringen och frivilligorganisationer. Under 2010 granskades Irak av FN:s råd för mänskliga rättigheter där regeringen, FN:s kontor för mänskliga rättigheter och frivilligorganisationer presenterade sina respektive rapporter. FN:s kontor för mänskliga rättigheter arbetar i nära samarbete med regeringen och parlamentet för upprättandet av en oberoende kommission för mänskliga rättigheter.

Sedan 2005 driver EU ett program för att stärka rättsstaten och respekten för mänskliga rättigheter, EUJUST LEX. Programmet är inriktat på att stärka en kultur för mänskliga rättigheter och rättsstaten genom kapacitetsutveckling av irakiska tjänstemän inom rättssystemet. Dessutom stödjer EU ett nätverk av frivilligorganisationer som arbetar för att öka respekten för mänskliga rättigheter.

Sverige har en samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet 2009-2014 som bland annat är inriktat på demokrati och mänskliga rättigheter. Ett rättighetsperspektiv ska genomsyra alla program inom ramen för samarbetsstrategin, även inom privatsektor och handelsområdena.

Sverige bidrar till lokala utvecklingsprogram såsom Kvinna till kvinnas verksamhet för kvinnors rättigheter, stöd till kapacitetsutveckling samt samordning mellan kvinnoorganisationerna. Rädda Barnen arbetar tillsammans med Save the Children-alliansen för att stärka barns deltagande, kapacitetsutveckling och samordning mellan barnrättsorganisationerna för att stärka respekten för barns rättigheter samt ”fredade områden” för barns psykosociala hälsa i konfliktområden. Sverige stödjer även lokal fotbollsskoleverksamhet för flickor och pojkar med deltagare från alla samhällsgrupper. Projektet ”Open Fun Football Schools in Iraq” syftar till att genom sport skapa relationer mellan människor och grupper och med tiden mer tillit i ett konfliktdrabbat och splittrat samhälle.

Inom det politiska området har Sverige stött försoningsprojekt och fört samman irakiska representanter från olika grupperingar kring samtal om viktiga

aktuella frågor. Ansträngningar pågår för att inlemma Irak i WTO. och EU har framförhandlat ett samarbetsavtal med landet.